

**E
E
S
T
I**

J. KARHULA

KANGAKUDUJA

NOORUS

Nr. 3.

26. MÄRTSIL, 1935.

VII AASTAKÄIK

JALANÕUDE

KEVADUUDISED ÜLLATAVAD TEID OMA
ELEGANTSUSEGA.

JALANÕUDE

VORM ON ÕIGE JA SEEPARAST NÄD EI
RÕHU JALGU.

JALANÕUD

ON LÄBIMÕIGILT **IKOHAL** JA SEE
KÕNELEB NENDE KÕRGEST HEADUSEST

Kinnitusselts „TALU“

Tallinnas, Estonia püestee nr. 27. (Estonia teatri vastas)
Telefonid 459-07 ja 459-09.

Toimetab tule-, elu-, õnnetusjuhtumite-, tööliste-, murdvarguste-,
koduloomade-, rahe- ja klaasikindlustusi.

Peaagentuurid:

Tartu, Promenaadi tän. 6, kõnekr. 8-05.

Rakvere, Laada tän. 12, kõnekr. 1-08.

Viljandi, Tartu tän. 7, kõnekr. 1-93.

Jõhvi, Narva tän. 7, kõnekr. 1-9.

Paide, Tallinna tän. 22.

Tapa, Kesk tän. 3.

Peetseri, Võru tän. 3.

Võru, Jüri tän. 22.

Valga, Vabaduse tän. 2.

Esindajad: igas vallas ja linnas.

SISUKORD: F. Leinbock — Kodumuseumid. A. Aru — Uudiseid Soomest. A. do
Säärits — Luigid. Leo Mõtus — Piip. Leenart Üllaste — Tähesadu. Larin
Kyösti — Hobune lahti! E. Grandberg — Rootsi spordimänge. Ukk Raitna IV
kiri. Noorsoo töömait. Karl Tennis † — Egon Martinson †. Kolm silmapaistvat väärt-
teost. Teadmiste teritamiseks.

EESTI NOORUS

NOORSOO
KULTUURI
AJAKIRI

ILMUB
ÜKS KORD
KUUS

F. LEINBOCK

Kodumuseumid

Igal kultuurmaal leiame praegusel ajal kolmesuguseid muuseume, vaadeldes nende suuruse ja tegevusala ulatuse seisukohalt. Ühed on ülemaalsed nn. keskmuseumid, mille tegevus omal erialal ulatub üle kogu maa või rahvuse piiride, mõnikord veel kaugemalegi. Need muuseumid töötavad kindlatel erialadel nagu kunst, rahvateadus, loodusteadused, tehnika jne. ning nende tegevus on juhitud peamiselt teadusliku uurimise vajadusest. Suuremaid keskmuseme, mis püüavad esitada teatud rahvuse olulisemaid kultuurihooneid ja vaatatajale sisendada aukartust ja imetlust rahvusliku loomingu rikkalikkuse ees, nimetatakse rahvusmuuseumideks.

Meie oludes esindavad rahvusmuuseumi tüüpi Eesti Rahva Muuseum Tartus ja Eesti Kunstimuuseum Tallinnas. Keskmuseumideks on meil rida ülikooliasutiste kogusid eriti loodusteaduste alal, Tervishoiu Muuseum, Mereasjanduse Muuseum, Vabadussõja Muuseum, ja veel rida teisi.

Järgmine aste on maakonna- ehk provintsiaalmuuseumid, mis asuvad harilikult maakonna valitsuskeskuses ja mille ülesandeks on anda ülevaadet vastava maaala loodusest, ajaloost, rahvaelust, tuluandest jne. Ülesannete arv on neis seega mitmekesisem kui keskmuseumes, kuid piiratud maa-alaliselt. Selliseid muuseume on meilgi enamikus maakonnalinnades. Puuduvad nad õieti ainult Petseris, Valgas ja uutes linnades nagu Tõrva, Türi ja Tapa.

Kolmas liik, arvukam kõigist eelmistest on kodukoha- ehk lähemalt öeldes kodumuuseumid. Nende ülesandeks on ülevaadet

anda vähemate maa-alade — kihelkond, vald, alev — loodusest ja rahvaelust. Maa-ala on siin veel piiratum kui maakonnamuuseumides, tööalad aga veel mitmekesisemad, sest kodumuuseumide peapüüdeks on: koguda ja esile tõsta kõike seda mis kohapealse looduses ja kultuuriavaldusis on iseloomustav just kohalikule ümbrusele.

Kodumuuseumid puuduvad meil Eestis peaaegu täiesti, mahaarvatud möödunud aastal A. Pulsti algatusel asutatud Tori muuseum ja paar samalaadilist katset mujalgi mõni aasta varem, mille tulemusist pole praegu lähemaid teateid. Seega oleme omapärasel seisukorras teiste rahvastega võrreldes: meil on olemas küll ehitustipud kesk- ja rahvusmuuseumide kujul, kuid puudub vundament, millele need saaksid toetuda. Omame küll latvu, mis toredasti paistavad kaugelt, kuid puuduvad juured, mis seoksid neid maaga.

Võidakse muidugi õigusega küsida: miks peame just võraste eeskujude järgi käima? Kas ei saa meie keskmuseumid rahuldada ka kõiki kohapealseid vajadusi?

Need küsimused on seda enam õigustatud, et meie keskmuseumide kogud on tõesti suured. Meie rahvateaduslike esemete koguarv kõigis muuseumes ulatub ligi poolesaja tuhandeni, meie rahvaluule ülestähenduste arv ligineb poole miljoni leheküljele, ka muinasaja leidude hulka saab lugeda kümnete tuhandetega jne. Oleme teinud eriti iseseisvuse aastatega oma vanavara kogumisel tõesti suuri edusamme ja võime mõnele saavutusele olla uhked ka muuseumialal.

Asjaolude lähemal vaatlusel näeme ometi, et pole kaugelki aeg veel loorberitel puhata.

Iseasi on keskasutised, iseasi maa tervikuna. Kui näit, Eesti Rahva Muuseumi rahvateaduslikud kogud ulatavad ümmarguelt 35000 numbrini ja Rootsis umbes kuus korda suurema rahvaarvu juures Põhja Muuseumi kogud sisaldavad umbes 200000 eset, siis võime ütelda, et oleme kogude suuruselt umbes võrdses seisukorras. Soome Rahvusmuuseumi vastavad kogud on ERM-i omadest ainult vähe suuremad; arvestades sealset kolm korda suuremat rahvaarvu võime end pidada suhteliselt rikkamaksiki. Kuid peame võtma arvesse, et Soomes on peale selle veel sadakond väikemuuseumi mõnesaja tuhanda esemega ja Rootsil koguni 400 kodumuuseumi umbes ühe miljoni esemega, millele meil pole pea midagi vastu seada. Nii suur on siis vahe tegelikult meie kahjuks, kui võrrelda maid tervikuna.

Muidugi pole meil mõtet minna võistlema teiste maadega ainult arvude pärast. Peame jääma tegelike vajaduste ja võimaluste piiresse. Kuid teiselt poolt, iga väikerahvas peab ennast suhteliselt palju enam pingutama kui suuremad rahvad, igal alal, ka muuseumialal. On ju meie rahvusliku ja riikliku isolemise peamiseks õigustuseks just meil rahvuslik omapära ja selle allikaiks on suurel määral meie „vahavara“ ja muud muuseumidesse kogutavad kultuurivarad.

Ei ole mõeldav, et meie keskmuseumide vähearvulised ametkonnad oma võrdlemisi piiratud majanduslikkude võimaluste juures suudaksid kuigi kaua sammu pidada naabermaade ametivendadega, kui nende selja taga ei seisa suhteliselt sama rohkearvulised kohapealsete muuseumiharrastajate hulgad üle maa. Ilma sellise laiema aluseta jääb meie muuseumiala peagi teistest maadest maha ja jäävad poolikuks või pinnapealseks nii kultuurivarade kogumine kui ka sellega kaasas käiva muinsus- ja looduskaitse eest hoolitsemine. Nagu moodsas sõjas peab rakenduma kogu rahvas, nii ei saa ka praegune muuseumiasjandus läbi ilma laialdase kohapealse kaastööta. Seda kaastööd peavad andma meie tekkivad kodumuuseumid.

Küsimus ei seisa aga üksi materjali kogumises, vaid ka nende kasutamises. Juhtivais maades omandavad muuseumid iga aastaga ikka enam tähtsust kasvatuslikkude asutustena, kes kultuurivarasid mitte üksi ei kogu ega uuri, vaid neid ka tagasi juhivad rahva sekka. Moodsa muuseumi ülesanne ei ole pakkuda ainult harulduste kogu, mida

käiakse aegajalt imetlema, vaid pakkuda õpetust ja äratust kodule ja koolile, noorele ja vanale ning olla vahemeheks uue kultuuri loomisel eelmiste põlvete loomingu alusel. Siin saavad liianades asuvad suuremad muuseumid aidata ometi ainult lähemat ümbrust või pakkuda oma kaastööd teistele vastavatele keskorganitele, nagu seda oleme näinudki kodukäsitöö jm. aladel. Maarahvas oma suuremas osas satub neisse muuseumidesse enamikus vaid kord elus, paljud mitte sedagi. Siin avaneb lai tööpõld kodumuuseumidel — viia kogutud kultuurivarad rahvale lähemale, levitada arusaamist nende tähtsusest ja kasutada neid nii kasvatusvahendina kui tegelikkude küsimuste lahendamisel.

Kodumuuseumidel, töötades kitsamal pinnal, oleks seejuures võimalik eriti süveneda kohalikkude isäralduste, oskuste ja pärimuste jälgimisse, leitud kohalikke varjundeid meie rahva kultuuripalges ja sellega rikkastada ja mitmekesistada meie rahvusliku kultuuri üldse.

Kodumuuseumide võrgu tekkimine Eestis on seega möödapääsematu päevaülesanne, eriti nüüd, kus rohkem kui kunagi enne meie pilgud on pöördud oma rahvuse, oma kultuuri, eesti omapära otsimisele. Kes oleksid aga selle ülesande teostajad?

Paistab nii, et ainukeks reaalseks jõuks, mis suudaks seda ülesannet oma kanda võtta, on meie noorsooliikumine.

On ju just noorsoolaste ringkonnad need, kus õieti on tekkinud mõiste „omakultuur“ ja kus seda on püütud ka viljelda suurema innuga kui mujal. Et neid seniseid omakultuuri püüdeid veel enam süvendada ja laiendada, tuleks käed külge panna ka selle omakultuuri tooresainete hankimisele meie vana rahvakultuuri mälestusmärkide kogumise teel. Siin oleks kodumuuseumide ja nende sedalaadi kodu-uurimise keskuste loomine möödapääsematuks sammuks.

Ega seegi mõte pole uus ega esmakordne. Juba neli aastat tagasi, 1931. a. aprillis oli kodumuuseumide küsimus ÜENU esinduskogu päevakorras ja HSM peasekretäri A. Kurvitsa vastav ettekanne ilmus kokkuvõtuna ka sama aasta „Eesti Nooruses“. Vahepeal on mõte saanud küpseda, loodame et eeloleval esinduskogu koosolekul saame lähemal ka küsimuse tegelikule lahendusele. Sest ülesanded ootavad ja kust peaks otsima nende teostajaid, kui mitte tulisehingelise, ohvri-meelse ja rahvuslikust vaimustusest tiivustatud noorsoo keskel.

Uudiseid Soomest

Lühike ülevaade soome kirjanduse hooaja uudistest

Käesolev talvine Soome kirjanduslik hooaeg algas A. Kivi pidustuste tähe all. See on jätnud ilmeka märgi ka seni müügile ilmunud raamatute nimestikku. Kivi teoseid, eriti „Seitse venda” kirjastati uutes luksus- ja lihtväljaannetes. Ja kirjanduslike uurimustena on esikohal kaks juba välimuseltki mahukat A. Kivi monograafiat.

Üks neist, soome luule vanameistri, A. V. Koskenniemi „Aleksis Kivi” on „Seitsme venna” looja kõigi loomingu sügavustesse ja soppidesse sukelduv uurimus. Kaasmaalase ametivennaiiku arusaamisega ja Kivi loomingusse sisseamisega valgustab A. V. Koskenniemi seda mitmeti uues val-

guses. Ta leiab, et A. Kivi, kord liig naturalistlikuks, kord taas runeberglikult romantiliseks põlatud looming on eesökätt üldinimlikult humaane. Ühtlasi avab A. V. Koskenniemi mõistetavaks seni vähemväärtuslikeks ja ebaselgeks arvatuid A. Kivi töid nagu „Kevätmyrsky”, „Margareeta” ja teisi.

Teine A. Kivi monograafia on hiljuti haua varisenud soome eepika suurmeistrilt „Putkinotko” kirjutajalt J. Lehtoselt nimega „Nurmi järven poika” kujutab meisterlikult A. Kivi kui kunstnikku ja inimest. Siin on esitatud Kivi elukäik kodumajakesest kuni hauani, tema ümbrus ja inimesed, kelle seas ta liikus. See erilisel peenekoelisel kirjutatud teos toob A. Kivi kui inimese meile lähedale. Teksti kaunistavad arvukad pildid.

Arvustaja L. Viljanen neil päevil püüdes määrata käesoleva hooaja kirjandusliku loomingu suunda kirjutab „Helsingin Sanomates”, et kaaluvam osa soome aasta proosaloomingust tallab Kivi poolt algatatud talupojakultuurilisi ainete teid.

Esijoones võiks nimetada vanameistri F. E. Sillanpää romaani „Ihmiset suviössä” (Inimesed suviöös). Sillanpää ise on nimetanud teose „eepiliseks sarjaks”. See on peenekoeline suur sõnakunstiline sümfonia ühest põhjamaa valgest suviööst, milles imeliselt kujunevad inimsaatused. Sillanpää näeb nii palju ilusat lihtsate inimeste elust ja hingest, kaunist ja tööparast. Ta ise on kui armunud sellesse kõigesse, millesse ta kirjutab, põhjamaa valgest ööst, noorte põues öitsevast armastusest, punastest kirgedest, emalikkuse pühadusest, joojnu vastikust, häbematuses, hädast, suurest rõõmusest ja rahuldusest, suremise vaikusest ja sündimise salapärasest imest. „Ihmiset suviössä” tõendab veel kord tema eelmistes romaanides „Nuorena nukkunut” ja „Miehen tie” avaldunud kunstilist tõe, et olgu aine kui naturalistlik tahes, võib suur kunstnik seda esitada erilisel puhtuse tunnet sisendavalt.

Noorema põlve kirjanikest on Mika Valter käesolevalgi hooajal jatkanud noorte elu kujutamist romaanis „Sielu ja liekki” (Hing ja leek). Ta on kaasaegsete noorte kujutamises astunud ajalisel sammuga tagasi ja toob meie silme ette aastasaja algupoolse noorsoo aateid ja pürgimusi. Romaanis ku-

jutatakse töölisperest tõusnud esimese haritlaspõlve traagikat. Peategelaseks on noor aateline haritlane, kes majanduslike raskustega võideldes omandab lõpuks hariduse, kuid hiljem murdub vaimse toe puudumisel.

Soomes on äratanud tähelepanu 19. aastase Savonilt pärit külatüdruku Eevi Honkajärvi (Åsenbrygg) puunikerdus harrastused. Huvi sellele sai ta karjalapsena sulaselt. 15. aastasena äratasid ta nikerdused „Karjane” ja „Lugev tüdruk” maanoorterinõi näitusel konsulent Hirvensalo tähelepanu, kes talle hankis vastavad tööriistad. Valmis rida teoseid, millistest eriti suurt huvi kunstisõprades äratas Helsingi suurima kunstiaari vaateaknale pandud õnnestunud ilmekas lepaalule nikerdatud Kivi aineline: „Seitse venda Hiiekivil”. Teos avas Eevile erakorraliselt tee riigi kõrgemasse kunstikooli, kuigi ta algkooliharidus ei vastanud kooli tingimustele.

Luiged

Ju vaateveer on sinivirvest sume
ja laotuskuppel klaarund kargen rõõsan,
sääil päiksel käia kaar ja kõrgelt kumer,
kui armukese silm ta särab lõõsan.

Ja sula vahuks surunud on lume,
kriitvalge ihu määrib saast tal proosan.

kuid tume laas end värvib rõõmsan jumen,
urb roosa naerden turgub, suurdub põõsan.

Nüüd varsti sõudvad jälle luigi parved,
suun laul ja uljalt võimas tiibe aer,
nad kutsus siia kodukõrkja hääl.

Nüüd, luulja, sul'gi häälestada sarve
on aeg, irooniline heita naer —
nüüd hüüab kevade, laas aas ja mäed.

Kõitvalt jälgime
siuse ja Hannu
võitlusi Magdeburgi ja Lü-
zeni väljadel ja

Artturi Leinonen on valminud suur kolme köiteline ajalooline romaan „Hakkapeliitat“. See käsitleb soome sõjameeste seiklusi kolmekümne-aastasest sõjas. Leinonen on püüdnud anda 30-aastase sõja pöördelisematele sündmustele soomelisemat rahvusnaalisemat valgustust. Sangarimeelse sõdurite Nii-siuse ja Hannu võitlusi Magdeburgi ja Lüzeni väljadel ja hiljem Soomeski.

Kirjandusteadlasena tuntud Eino Railo (Osmo lialo) avaldas käesolevaks hooajaks romaani „Havuseppele“ (Okste pärg). See on laante ja metsade romaan, kus elavad inimesed ja karud. Romaani peategelasteks on väike kirikuõpetaja poeg ja tema sõber kõigest halvustatud ja kardetud vaimuhaiglaste kalduvustega külaspepp, kes lõpuks läheb laande, et pääseda kõrvale inimestest. Meelehaiguse hoos saab ta siin mõrtsukaks. Kaurid loodusekirjeldused ja põnev sündmuste areng on teinud selle romaani hooaja enamostetavaks. Paari kuu jooksul enne jõulu müüdi kolm esimest trüki läbi ja raamat ilmus jõuluks neljandas trükis.

Tuusula kirikuõpetaja, Arvi Järventausta, kes kirjaniku nime tegi omale lapi-aineliste romaanidega, oli tänavusel soome kirjanduse jõulutuluril esindatud uue raudteelaste vedurimeeste elu käsitleva romaaniga „Ja eläinten henki oli rattaissa...“ Järventausta huvitavad eeskätt siingi ühiskondlikud-eesilised probleemid. Vedurimehed püüavad oma parema äratundmise järele olla kasulikud isamaale ja riigile, kuid tasuks on see, et nad kaotavad au ja kohta. Teoses on rikkalikult inimeste hingeelu ja iseloomu kujutlusi ning elavalt esile too-

dud üksikisiku ja ühiskonna vahelisi vastulolisi iguselt lahendamata küsimusi.

Varem romantikuna tuntud kirjanik Martti Merenmaa uus romaan „Laiva on lastattu“ käsitleb õnnestunud realistliku sullega sadamatöölise streiki ühes ässituste ja vägivalda puhkemisega. Ühiskondlik vastolu on leidnud kujutuse ka haritud mehe ja intellektuaalselt arenenud töölis-tüdruku armastuses. Tundub, et kirjanik on püüdnud päris erapooletult kujutada nii rahutuid streikijaid, kui ka raskesse seisukorda sattunud tööandjaid.

Toivo Pekkaselt on uus romaan „Kauppiainen lapset“. See kujutab alevi jõukama kihi elu kõiges selle ideelageduses ja väiklustes. Stiililt on romaan imefletavalt mõistuslik ja tulatab meelde prantsuse analüütilisi romaanide. Kirjandusarvustajate poolt on ta tunnustatud aasta kunstiküpsemate romaanide esirinda, kuid

viimane asjaolu ei väida veel, et ta seda oleks ka ideeliselt. Aga igatahes lugemist vääriv teos, kui soome alevi elu hästi kujutav ja kunstiliselt, stiililt nayditav. Elsa Heporauta on kirjutanud romaani „Hiljainen ääni katveesta“. H. on varem inigi käsitletud oma novellides pimedate elu. Nüüd on ta kirjutanud romaani herksa pimedat tüdruku elamustest ja tema kurvast elumiljöst. Teos on huvitav ja kunstiküps. Kirjutaja on naiseliku kaas- mõistmisega elukogemustega varustatult võimalikult kaasa elanud pimedat tütarlapsete kannatustele.

Romaaniga „Alastalon salissa“ möödunud talvel tähelepanu võitnud Volter Kilpi uus romaan „Pitäjän pienempia“ (Vala väiksemaid) jätkab võrratus tähelepanu oskusest tunnistust andva rikkusega Lääne-Soome talupoja elu kujutamist.

LEO MÕTUS

Piip

See ustavaim küll oli sõbrapaar:
piip pigine ja hallipäine vaar.

Ei igavaks piip lasknud päevil minna
ning mahedaks suits tegi vana rinna.

Kui muljeid uusi meel ei suutnud kesta,
vaar piibuga võis vanust ajast vesta.

Sai tubak hautet ikka lõukatubas.
laupäevil lõigut — seljas hame puhas.

Ja pöidlal tühjendati piibukaha:
tuhk ruhimusse, aga mitte maha.

Kui kombeliselt kaha jälle täidet —
vaar muheledes otsis lõukast läidet,

et süüdata piip nagu püha uri.
Nii lõuka ees vaar viimaks äkki suri.

Kuis saatuses kõik juhuline näis —
jäi piipamata viimne piibutäis!

Ta peietel lein uputati viinas.
Poeg — pärija kuid mõtiskluste piinas:

Kas isal püsi külma kalmu rahu?
Piip piipamata — iidsed sõbrad lahus!

Ta arutles ning uitas hämarani
ja salaja siis piibu sarka pani..

Nii surmaski jäi kokku sõbrapaar:
piip pigine ja hallipäine vaar.

LEENART ÜLLASTE

Tähesadu

Küll kungeldab üll tähesajune õõ,
kuu kirkasten väljade sülle.
Mets tardund kui müür, lumililletet maa
pillab paitavalt pakast mu üle.

Torm taband mind, rajude iilingud lõõnd,
silmin süttib iuha linnuteekäike.
Rind kärsik on ihkeist soov võimsaim, ah, jäänd:
— näha tähti kord kukkuman kõiki! —

Tähe langeden selgind vast soovide möll,
samal viivul kui virvahelk kustund!
Kuis põletin ihade alet ma küll
juba ammu! — Taas ümber kõik mustund.

LARIN KYÖSTI

Hobune on lahti!

Hetkepilgt.

Eestistanud A. M.

Kulgen üksikut raudteelammi veerset teed.
Õhus on kevadet. Rändlinnud saabuvad taas:
kured, kuldnokad, Vandajõgi, mille kõrval
tee keerleb Vanalinna poote, on veel osalt
jää peidus, kuid siin-seal näib ju musti pra-
gusid, mille ümber vaaguvad varesed.

Kevadet on õhus. Seepärast ma jalutama
tulingi, et pääseda töölaua äärest värskema-
tesse kevadlõhnadesse. Vastu tulevad puu-
koormad, mis kaovad suvilate õue, eitesid
piimakannudega. Naabri koer haugahtab ko-
duväraval. Samaga vastavad kooris teiste
suvilate pisipenid ja rahutud krantsinatukesed,
kes veerevad autodele ja rattasõitjatele vastu
ja järele. Siis on jälle hoopis vaikne. Õhk
on täis õnne ootust ja vahetuvate mõtete
vabastust.

Kulgen ja mõtlen läinud talvele. Toob uus
kevad midagi uut mu ellu? Ma ootan ja mõl-
len aina... Vaikus hinges muutub rahutu-
seks, vaikus ümberringi süveneb.

Ent selle vaikuse katkestab hüüd mu taga:
Hobune on lahti!

Kuulen enda taga kapjade kolksumist, sõõr-
mete puristust. Eided eel kaovad teelt. Vaat-
tan taha. Pääd siia-sinna heites ta tuleb-
ki, see kiusatud ja vaevatud koormakronu,
põigeldes kord ühel, kord teisel teeveerul,
kord keset teed, mida ta harjunud koorma

ees kulgema pää kumeras, huuled teelt heinu
libitsemas — kuni piitsa hoop selga taas kut-
sub sikutama aina samalaadset puukoormat
õuedesse, mille erilõhnu ta tunneb teravalt.

Kevadet on õhus, hobune tunneb nüüd
orastuva põllu lõhnu, õudselt külmaiseke ve-
te voolu sõõrmetes. Ta on vaba, ta on pääs-
nud välja tallist. Ta on seisnud pimedas pei-
dus ju kaua. Kummaline! Sulane unustas
talli ukse valla. Sulase hingeõhk lõhnas nii
imelikult... Ta oli unustanud päitse rihma-
gi rippuma põlvini. Sellega ta sunnik oli vah-
esti lõõnud külgi mööda. Ei nüüd. Oli vist
jäänud kohvi imema, vist küll õige magusat,
et unustas isegi heinad söime asetamata.
Ja see Kamu, püstikõrvaline karjakrants, kol-
lase kasukaga venimus, jooksis ikka koorma
kõrval hüppas lõua alla lõbustamiseks... ega
nii vihastamiseks kui need teised kisapenid.
Ta haugahtab nii ilusalt väraval, see Kamu.
Ta oli tallis vaadanud taha, teadmata vaistli-
kult miks, oli komistanud tahapoolesse, kää-
ndunud ja siis — astunud tallist õue, kus pol-
nud kedagi, ei kedagi...

Teel oli üks võõras hobune hirnahtanud.
Purmo oli vastanud. — Ja siis oli teinud hüp-
pe, õige pika hüppe, tõuganud tagajalgu õh-
ku. See vast oli nali! Ei keegi sussutanud mi-
nema, ei keegi hoidnud ohje, kuid minna oli
vaja nii, et kabjade kosketusist jäid järele
sädemete read tee kividele. See oli hoopis
midagi muud, kui tukkuda pimedas. Päevgi
paistis vanadesse silmadesse nii heledalt, et
nagu poleks näinudki ette. Ja rongid need
logisevad raudteetammil ja veduriviled huika-
vad kui kõvendatud häältega kuldnokad. —

Ja kuidas need rohelised oraspõllud silmi meelitavad! Pääseks nüüd sinna uut pehmet, rohelist lehte purema, see oleks aina teine asi kui vanade, kuivade timutikörte krõbistamine.

Purmo sihhib hallsiniste silmadega kaugele kevadisse, ta on hullunud eelvedest.

Täie traaviga tormab ta ettepoole, kaugeemale kõigist umistavast, kuhugi, kust kuulub ulgumere kohinat ja valgete laineteharjade lainetust. Ta tormab teadmata mingit kindlat sihti. Tuleb tormata. Nii on hullunud...

*

Hobune jookseb täie hooga minust mööda. Ta jookseb mööda puukoormatest. Mehed püüavad teda haarata, kuid kõrvale hüpatas ta väistub haaravaest kätest. Ja kaugel ta taga tormab Kamu, see püstikõrvaline, rõõmust hüpatas ja haugahtades. Pilt kaob silmist, kuna hobune vajub tee käänu, väikeste väljamäncide varju. Ma astun kiiremalt. Kevadõhk paisutab otsasooni, kergitab rinnakorvi. Ahmin, ahmin seda kui magusat mõdu, kui päikese kiirtes sädelevat jumalate jooki... Ma peagu jooksen mäe taha. Näen tugevalt traavivat hobust kargavat üle raudtesilla, tormavat ida poole, surnuna näiva jõe poole, milline ometi elab ja liigub kangestava jääkattide all. Näeme teda hingavat ju nähtavalt mustade jääpragude kaudu. Pürgimas vabadusele, virgumas veeretama valgeid jäälahmakaid, millistesse on joonistatud talviseid inimjalgi, kosekaelast magavasse merevette.

Sirutan end ja kiirustan kaema vaba hobuse lõpumatka. Kügenen künkale, kust ulatun nägema Vanalinna ja selle kaarsilda. Kõrval särab veel merelaha hõbevalge pind.

Hobune on lahti! Hüüd kandub läbi pisisuvilate keskuse. Mehi ja sõiduriistu on ilmunud vabadusest hullunud hobuse jahile. Päike on selle silmi sõgestanud, pole vaesekene osanud jooksta merepoolele maanteele, vaid on eksinud põiklevale taliteele, jõe, kust mäletab end vedanud jäälahmakaid jaama kaubavagunite kohale. Vee vaim on teda vedanud enda poole.

Ma astun alla mäelt, Juhin sammud kalju veerele lõppeva lepiku kaudu jõe. Ees avareb uus pilt. Näen mehi ja poisikesi jõe kaldal. Poisikesed ju aina kõike uudset esimesena märkavad. Nad on jooksnud hobuse jälil jõe jääle, kuhu hobune hooga tulles pimesiimi vajunud rabadasse jääpraktku.

Hobune heitleb jõe jääs: jääaukudest vultseb vett kui surmasilmuseid ta ümber. Kavalalt ja elukogenult ta seab kabjad jääveerele. Ta puristab, sõõrmed paisuvad, kuid pragu suureneb. Kaldapool on küll jää tugevam, kuid kitsas kimbatuses ei märka ta seda. Ta pää vajub ju vee alla. Karvane Kamu kaldal haugahtab rahutult meeste seas. Siis sulane, kes ju jõudnud kohale, lükkab lauatsa ta pää ja esimeste jalgade alla, kuid see ei aita. Uuesti algab surmaheitlus, tagajalgadega tõukab ta jäälahmakaid õhku. Ta pruun keha on ju valges vahus ja kangestumas jääsupis, see ei jaksa enam vee võimule ja hakkab vajuma... Kamugi hää on ju nutune, see keerleb prao ümber hädaldades ja saba liputades.

Ent nüüd toovad mehed roikaid, latte, laudu ja kõisi. Ettevaatlikult neid asetades õnnestub neil saada kõied ümber hobuse keha. Kaks korda on hobuse pää ju vajunud, kolmas kord toovad surma...

— Hei ja hoo, hei ja hoo, hei, hei-hei! Mehed tõmbavad taktis: hei ja hoo. Hobune lamab vees külliti, vesi tungib ta sõõrmeisse, silm jääb tumedaks. Keha kergib, kuid pragu laieneb jälle. Kolm korda: hei ja hoo, hei ja hoo, hei ja hoo!

Mehed pingutavad, turjad vimmas. Ja rivi otsas Kamugi haarab kõiest, urisedes ja kiskudes kaasa. Ühisel jõul on hobune saadud tugevamale jääle. See komberdab kangestunud sääril, tõuseb ja raputab vett inimeste silmidele. Ta on külmas kange. Sulane surub talle suitsed sahu, vajutab talle vaiba pääle ja siis kallatakse talle suhu imelikult põletavat vett, mis pole kaevuvesi ega jõe jääsupp. Teda toibutatakse, talutatakse, hõrutatakse, õõtsutatakse.

Ta tunneb tulist vedelikku soonis, ta märkab ju selgemalt päeva heledaid varjusid jõeveersel hangel. Ta õhkib hõlbustusest, ta silmaterades piilub tänu elule, päikele, inimestele, Kamu'egi, kes teda aidanud kõvale maakamarale, kus tundub põhja jalge all ega hirmuta see pimeduse ja põhjatuse tunne, millist äsja tundis vees.

Sulane talutab teda veel vähe, hüppab siis hobuse selga ja riivab talle taas külge mööda päitseriimaga. Kuid need tagasihoidlikud lõõgid ei tundu enam valusatena. Ta algabki sooja saamiseks taas traavi, kargab kui mägides mäele nii et vats võngub ja kabjad taas taovad kivituld... Taas kaob ta vaatepiirilt. Ta viiakse endisesse talli, pimedasse puuri, talle tuuakse taas heinu ja ehk rukkileibaigi. Ja õhtul ta norskab taas õlgedel väsinult ja vabarenlult kevadekõrva hüppest, mis algas nii ilusalt, kuid pidi peagu lõppema halvasti.

Homme ta veab endiselt puukoormat, on taas harjunud kulgema kahe aisa vahel, piinavad päitsed peas, sama, sama ahdistavat teed ta küngaste ja allamägedega. Ta on vaid kogemusvõrra rikkam, elutargem, alistuvam ja endaga rahul... Kas ta üldse veel julgeb pageda tallist, vangist vabadusse, kui kevadet tundub õhus, vana vesi on veel osalt jää peidus, kuid siin ja seal on ju mustendavaid pragusid, millede ümber varesed vaaguvad ettevaatusele.

Rootsi spordimänge

Einar Grandbergi järele eestistand E. Peterson. joonised Peet Arenilt

III

I Osavuse mänged.

Vaatlesime eelmises numbris mõningaid vanu osavuse mänged, millised nõudsid suurt painduvust. Alljärgnevad mängud on samuti rasked, kuid ilmestavad ühtlasi ügevalt rootsi rahvaikku huumori.

1. Enda lükkamine pingile. Palu üht kaaslast istuda pika pingi ühele otsale. Heida ise seljalt maha pingi teise otsa ette ja aja siis jalad pingile, nii et põlvkurgud jäävad just pingiotsa juure. Pane nii käed ristii üle rinna ja lükka end pingile ainult õlgade abil. Kui oled jõudnud pingile lamavas asendisse, on mäng teostatud (joonis 1).

2. Tooli tõstmine seinaga juurest. Aseta tool seljatoega vastu seinaga. Aseta ise tubli jalapikkuse kaugusele tooli esimesest otsast. Võta käega kinni toolipõhjust mõlemalt poolt. Kummardu ette, nii et pea toetub seinaga vastu ja tõsta siis tool vähe põrandalt üles. Lükka end nüüd sirge jalu püsti tooli maha panemata või jalgu vahetamata (joonis 2).

3. Võtme võtmine jalaga (Sparka nyckel). Sea üles üks puu (latt) nii, nagu näitab joonis 3. Löö nael latti ja riputa võti naela otsa. Viska üks köis või rihm üle latti, nii et ta jookseb vabalt. Tee köie ühte otsa silmus, nii et sa sellesse saad pista jala. Vinna ennast natuke maast üles, kui oled jala silmuse sees. Seal võta hea aasaal. Siis vii vaba jalg üles võtme juure, võta võti kingatallale ja vii jalg natuke eemale. Siis kabsud sa kui võimalik riputada võtit oma kohale. Alguses võid ju harjutada ainult jalaga ära võtma, et pärastpoole suurendada osavust võtme tagasiriputamiseks oma kohale (joonis 3).

4. Härgade taltsutamine (Tämja oxar). Kinnita köis konksu otsa kõrgel seinal, nii et köie mõlemal otsal ripuvad maani, ja sa saad teha aasa mõlemasse otsa. Kui aasad on tehtud, peab köis napilt ulatuma põrandani. Mängija heidab nüüd kõhuli maha, aga peaga vastu seinaga. Siis pistab ta oma jalad aasadesse, mis parajalt pingule tõmmatakse. Jalgade juure asetatakse lõdvalt maha tikki. Mängija peab nüüd minema seinast eemale ja toetuma kätele. Seeläbi tõmbuvad tema jalad kõrgemale ja kõrgemale, mida kaugemale ta jõuab seinast. Lõpuks ta seisab peagu sirgelt peaga vastu maad. Nüüd peab ta painu-

tuma kätel vastu maad ja võtma tiku suuga ja jalutama siis tagasi lähteasendisse (joonis 4).

Järgnevad harjutused nõuavad teatud kehaosade kangust ja jõudu ning on seoses tõstmisega.

5. Kännu tõstmine (lyfta stubbe). Aseta kaks tooli parajasse kaugusesse teineteisest. Asetu toolidele nii, et su pea lebab ühel kannal ja võimalusel väike osa säärest teisel toolil. Hoiat siis keha kõva kui ta kange. Selles asendis pead sa kõrval lebava kännu tõstma ühelt küljelt teisele üle enda. Harjutust võib korrata üksteise järele mitu korda (joonis 5).

6. Surnud põrsa tõstmine (lyfta död gris). Heida kõvalt ja kangelt seljalt maha. Sinu kaaslane asetub sinu peatsa ja haarab parema (vasaku) käega sinu pea alt, tõstes sind püsti nii suure jõuga kui ta suudab, aga sa pead panema tähele, et sa ei ole nii kange ja kõva, et ülestuleku juures kukkuisid ninali, sest seda tahab kaaslane sind tüüke jõuga tegema panna.

7. Kala viskamine (kasta fisk). Seadke endid üles, nii palju kui teid on, üksteise vastu kahte ritta. Parim on, kui on 15–20 paari. Vastasseisjad võtavad teineteisel kätest kinni. Muuseas rida peab olema sirge.

Üks on nüüd „kala“. Ta pannakse esimese paari kätele ja hoidub kõva ja kange. Nii viskab esimene paar „kala“ teisele paarile ja nii ikka edasi, ja kui ta jõuab paaride lõpuni, pööratakse ja sõidutatakse ta samal kombel tagasi tulnud teed. Mida kangemana ta saab ennast hoida, seda lahedamini ta libiseb edasi matkal. Mängus peavad kõik kordamööda olema „kalad“.

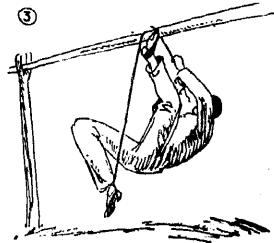
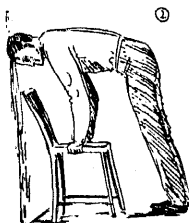
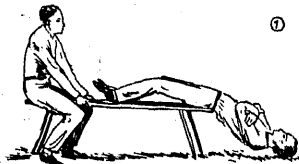
8. Puude raiumine (fälla gran). Hoiat ennast hästi kange ja kõva. Lase keha langeda ette, nagu puu langeb kirve ees metsas. Aga parajal kaugusel põrandast sirutad sa ette oma käed ja võtad ennast vastu, nii et sa ei tee endale haiget.

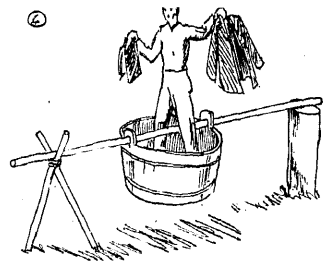
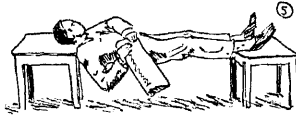
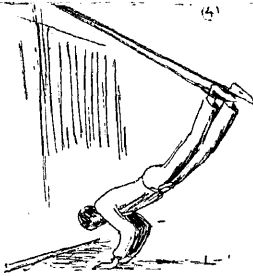
Seda mängu võib ka mängida suplemise juures. Aga siis langetakse tagaspidi ja lastakse veel ennast vastu võtta.

II Tasakaaluproovid.

Kuidas on lugu meie tasakaaluga? Seda saama kohe proovida järgnevate harjutustega hoolsa kasutamisega.

9. Niidipañemine nõelataha (Trä i nälen). Võta üks tühi liitriine pudel, pane

see pörandale ja istu selle peale pikuti, s. t. nii, et sinu jalad ja püdelikael näitavad ühte kohta. Kui oled istunud püdelile, sead ühe jala kannu üles teise jala varbale. Jalad peavad olema sirutatud! Võta nii üks õmblusvõi sukanõel ja niit ja katsu niit nõela taha panna, kuna istud püdelil. Soovitav on, et mitu osavõtjat võistlevad. Võidab, kes esimesena saab valmis ilma algeisundist välja langemata.

10. Lahtiriietumine lautil. (Klāda av sig pā roan). Sea üles latt või ümmargune palk 1 m kõrgusele maapinnast. Astu latile, aga enne kui hakkad midagi seljast võtma, pead vaatama, et kuub ja vest oleksid hästi kinninööbitud. Kui saad kätte tasakaalu, siis teed kuuenööbid lahti ja võtad seljast ja kui oled selle hästi seljast ära saanud, sirutad selle välja ühe käega. Kuna oled nüüd näidanud, et saad võtta kuue seljast, paned ta jälle uuesti selga, mille järele elegantselt hüppad alla oma kõrgelt kohalt. See, kes tahab ennast õieti osavana näidata, võtab ka vesti seljast. Veel osavam katsetab kõiel.

11. Toobris seismine on lähedalt sugulane eelmisega. Toober asetatakse pukile niiviisi, et toobri kõrvadest või sangast läheb läbi toobripuu (latt). Astu toobri põhja, kummaldi pool latti üks jalg, aga ära istu latile ega toeta vastu latti. Siis võta seljast oma kuub ja vest, näita neid oma kaaslastele ja pane selga tagasi jälle (joonis 6). Harjutuse raskendamiseks seotakse toobripuu kõitega lalkke.

12. Mine Nopise juure (gå till Noppis). Tee üks märk maha, kus peavad olema su varbaotsad. Heida kõhuli maha ja siruta käed ette. Oma sõrmeotste lähedale palud sa üht kaaslast asetada püsti 20 sm kõrguse pulga, võrdlemisi nii, et seda võib kergesti ümber lüüa. Võta kummassegi kätte umbes 30 sm pikkune pulk. Aseta end nüüd kõhuli ja alga edasiliikumist kohast, kuhu enne ulatusid su varbad. Minna tuleb nii, et keha on sirges asendis ja maad puuduvad ainult varbad ja kummagisse kätte võetud kepiotsad, millised haaratud mõni sm maast kõrgemal. Kui oled jõudnud natuke edasi, peatab sind üks kaaslane küsimusega: „Kuhu sa lähed?” Sa vastad: „Nopis'e juure.” Ja anrad au ühe kepiaga, kuna toetud teisele. Siis võib sa jalutada edasi ja kui arvad enda olevat jõudnud küllalt lähedale maassetorgitud pulgale, siis pead sa hästijuhitud löögiga lööma selle ma-

ha, mille järele pead minema tagasi, toetudes pulkadele, kuni lähteasendini (joonis 7).

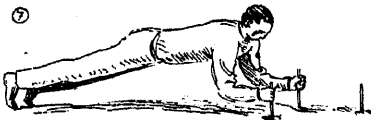
13. Tiku võtmine latilõ (Ta stickan från roan). Sa teed nõorist kaks aasa jalgade jaoks lati juure, mis ripub parajasti nii kõrgel, et aasad jäävad 20 sm paapinnast kõrgemale. Jala-aasad mõõdetakse nii pikad, et kui sa neisse astud, peavad su põlved ulatuma latini. Kahe jalaastme vahele paned sa väikse pulga. Kui kõik on valmis, astud sa jalatsisse ja paned käed risti üle rinna. Nii peavad nad jääma kogu aja. Selle järele kummardud sa alla ja võtad tiku suuga, mille järele tõused üles lähteasendisse (joon. 8).

14. Latile heitmine (lāgga sig pā roan). Sea üles latt või ümmargune palk vähemalt meetri võrra maapinnast. Muretse endale sobiv tasakaaluukepp, millega saad hoida tasakaalu. Astu latile vasaku (parema) ja aga ja hoi a parem (vasak) üsna lati all. Nii laskud sa pikkamööda tagasi, kuni terve sinu keha lebab vastu latti, ja nii tõused sa üles jälle, kuni jõuad lähteasendini (joon. 9).

Abielus konna d (gifta grador). Aseta plank või muu kindel laud maha ja pane keskele selle alla „kaalupuu”. Palu üht kaaslast, et ta asetuks laua ühte otsa, kusjuures sa ise asetud teise juure. Kui su kaaslane seisab kindlalt, hüppad sina omapoolse lauatsa peale, mis läbi kaaslane lendab üles õhku. Ta peab nüüd katsuma tulla alla lauale jälle, mis mitte liiga tihti ei õnnestu. Vahetage hüppeid.

16. Põlvedel käimine (gå på knāna). Selles mängus peab olema palju osavõtjaid, mida enam, seda lõbusam. Kõik laskuvad põlvili ja panevad jalad enda alla risti. Vaadake, et parem varbaots läheks vasakusse põlvekurku ja vasak varbaots paremasse põlvekurku, aga mitte nii, et sa istud, vaid et seisad oma põlvedel. Kui kõik on selles asendis, pannakse käed risti üle rinna ja mingi komandosõna järele katsuvad võistlejad esimesena jõuda määratud märgini. Suurepärase abinõu püksipõlvede kulutamiseks!

17. Nina kõrvetamine (bryna nāsa). Pane tool pörandale, nii et see jääks esijalgadele. Seljatugi ja tagujalad jäävad järelikult ülespoole. Pane seljatoele metallraha või suhkrutükk. Asetu põlvili tooli tagujalgadele nii, et sinu põlved tulevad umbes toolijalgade keskele. Võta siis kätega hästi kinni seljatoel mõlemalt poolt ja kummardu nii ette, et saad võtta raha või suhkrutüki suuga ja minna siis tagasi lähteasendisse.

Ukk Raitna kirjad onupojale

IV kiri (raamatu aasta puhul)

Kallis poiss. Õige, seekord võid sa küll rahuldustundega kirjutada, et sulle pole võõras püüdmine saavutada parimat, kuna sul ei puudu võistluse kihu. Ent ma arvan siiski, et sa seda tunned vaid siis, kui teistega koos jooksed, hüpad või harrastad midagi. Aga elus on vajalik, et sa püüaksid saavutada parimat ka siis, kui sa ei näe enese kõrval teisi võistlejaid, et sa ikka ületada püüaksid ka ennast — eilsena, oma endised saavutised. Ja mitte üksnes „kehaliste“ võimete vaid ka „vaimsel“ alal.

Selles suhtes pead sa ennast küll ühisemalt käsile võtma. Mulle näib, et sul puudub küllaldane ind ajudega töötamiseks. Tõsi, sul ei puudu loomulik taip ja arukus, kuid sellest üksi on elus parima saavutamiseks vähe. Elus edasijõudmiseks on tarvis ikka ja ikka leidlik olla, uues olukorras orienteeruda ja järjest loovalt tegutseda. Ka selleks on vaja ette valmistuda, omi võimeid arendada ja harjutustega omi ajusid painduvaks ja töövilmsusteks teha.

Jah, siin on sulle suureks kasuks olnud hästi sooritatud õppetöö koolis. Kuid ka see on mõeldud keskmisele noorurile; pealegi on kooli ülesandeks anda vaid algteadmisi, kätte juhatada iseseisvaks mõtlemiseks algharjutusi. Täielist ettevalmistust elule, täielist mõttetöö oskust, ja peaasi, harjumust selleks peab igaüks ise saavutama — enesekasvatuse teel.

Võimalusi selleks pakub kogu elu, ka iga-päevased askeldused ja ümbrus. Elu õpetab ja tarkuse teri võib leida kõikjal, kui neid ainult otsitakse ja nende vastu huvi tuntakse. Aga sellest siiski ei piisa. Ei piisa ka nendest teadmistest, mida pakub kõikteadja ajaleht, eriti kui silmas pidada, et lugejate arvu tõstmiseks selle vaimne tase ka paremal juhul ei saa tõusta keskmisest kõrgemale.

Sellepärast pead sa oma tähelepanu pöörama raamatule. Raamatusse on koondatud kõigi inimpõlvete kogutud tarkused, — ka kõige suuremad ja raskemad. Pealegi, raamatut lugedes võid sa ammutada mitte üksnes igasuguseid teadmisi, vaid ka harjutada oma mõtlemisvõimet ja, mis peaasi, ainult raamatu abil suudad sa ise endale kujundada kindla ilma- ja eluvaate. Ilma raamatuta teevad seda teised ja sellega kaotad sa iseseisvuse — nii mõtlemises kui elutegevuses.

Raamatuid on palju ja mitmesuguseid. On sisukaid ja on panna. Kuid siiski ei ole raamatut, kust inimene midagi ei õpiks. Ent kõike neid inimene siiski läbi lugeda ei suuda ja ka ei tarvitsegi. Peab vaid oskama raamatut lugemiseks valida. Selles õieti algabki iseseisev mõttetöö ja ilmavaate kujunemine.

Alguses iga inimene loeb raamatuid valimata. Pole koguni soovitatvigi, et keegi kõrvalt valikut mõjutaks; samuti on ohtlik, kui raamatuid on lugemiseks vähe, mis ei lase välja kujuneda iseseisvat valikuvõimet. Sest vabal valikuvõimalusel iga hoolas lugeja märkab

peagi, et ta ühte raamatut eelistab teisele ja ajajooksul hakkab hindavalt suhtuma igasse raamatusse. Sest inimene suhtub raamatusse nii kui inimestessegi, leides nende seast endale sõpru. Raamat esindab inimest, oma loojat.

Asudes lugemisele, inimene suhtub loetavasse esialgu passiivselt kõike tõena võtvalt. Kuid peagi märkab lugeja, et temal on kujunenud mõningad omad seisukohad, aktiivne suhtumine loetavasse. Seda kasvatab raamat ise; sest iga raamat sisaldab kriitilisi seisukohavõttu ilma ja elu suhtes. Ja mida rohkem inimene loeb, mida vastuolulisemate seisukohtadega ta tutvuneb, seda kindlaimelisemaks kujuneb tema oma seisukoht.

Sellepärast, mu poiss, loe „hoolega, leia aega ikka ka raamatule. Esialgu vali raamatuid vaid selle järgi, kuidas nendest jagu saad, loetavat seedida suudad. Ka ses suhtes lugedes kasvab sinu võime: selle suurenedes vali ikka tõhusamat. „Kerge“ raamatut tasub vaid siis lugeda, kui see on eriti sisurikkas. Ajaviite vahendina, meelelahutusena ei pea sa raamatut kunagi käsitlema: vaid see olgu sulle ikka ülesandeks, ajutöö ajendiks.

Ja kui sa oled juba harjunud lugema, oled õppinud raamatut armastama, siis jälgi hooliga oma vaadete kujunemist, otsi endale mõttekaaslast raamatute seas, süvendades nende kaudu oma vaadete põhjendusi; kuid veel hoolsamini tutvune oma vaadete vastastega, kaalu nende seisukohti, vaidle mõttes need läbi ja sa näed kuidas su vaim tugevneb: ühes teadmistega muutub see painduvamaks ja leidlikumaks.

Nii valides raamatut oma vaimukaaslasteks, ei tarvitse sul sugugi muutada „raamatukoiks“ ja sa ei muutugi selleks, kui annad raamatule tema õige koha omas elus. Ja selle õige koha määrab nõue, et raamatust ammutatud tarkused ja raamatu abil arendatud võimed peab rakendama ellu, millest hiljem pikemalt.

Siin aga olgu rõhutatud vaid seda, et kõik eelöeldu käib eeskätt teadusliku raamatu kohta; ilukirjanduslik teos on peatükk oma ette, mis kuulub käsitlusele sees-tunnete kultuuriga. Esimeses järjekorras aga tuleb ikka hoolitseda vaimu kultuuri eest, sest kus on kõnet kultuurist, seal on tegemist ikka vaimuga, — ka tundeelus. Katsu selle üle selgusele jõuda.

Eesti Nooruse tellijad ja lugejad! Leidke E. Noorusele uusi sõpru, uusi tellijaid!

Arvestades hääd paberit ja pildirohkust on Eesti Noorus odavamaid kuukirju Eestis.

Ka siult on ta tuumakamaid moorte ajakirju ja eriti lähedased on temale meie emaloomingu ja omakultuuri küsimised.

Pühade numbris pikem illustreeritud ja põhjalik kirjutis Eesti rahvariistest meie selle ala parimalt eriteadlaselt prl. H. Kurrikult.

Hind aastas kr. 1.80.

Toimetus.

Noorsoo töomailt

Soomest.

Noorsooliidu aastakoosolekul Mikkelis noorsoo liidu r. ülikoolis oli muu seas arutuseel noorsoomärgi küsimus. Leiti, et märgisaamise eksamid on vajalikud noorsootöö-süvendamise mõttes ja toimub see ka koolides ja rahvaülikoolides. Kaaluti põhjalikumalt õpilasnõorte kaasatõmbamist noorsootöhe ning otsustati jaatavalt noorsootöö muuseumi ellukutsumine Soome N. S. L. r. ülikooli juure.

Noorsoomärgi saamise tingimused.

Soomes on Noorsoo Liidu juhatusel pööl ja töötatud ja hiljuti maksima hakanud uued tingimused märgisaajale. Märgid on kolmesugused: pronksist, hõbedast ja kullast ning märgisaajail tuleb anda vastavad eksamid.

Esimese astme (pronksmärgi) saaja peab tundma noorsootöö põhimõtteid ja aluseid, peab tundma Riisaluoma: Noorsootöö käsiraamatut, Alkio: Uut aega ja Noorsugu ja elu ning vastavaid Kesklüüdi väljaandeid.

Lisaks peab märgisaaja, olemas paar korda esinenud oma noorsooühingus; peab olema tegelema kohalikus kodu-ümbruse uurimistöös ning hankinud kohalikele ühingu kodu-ümbruse uurimise arhiivile (muuseumile) vähemalt 6 eset ning kirjutanud paar pala kohalikus noorsoo käsiraamatus.

Teise astme (hõbemärgi) saaja peab lisaks eelmisele tundma Liakka: Sanderi Alkio elulugu, Hästesko: Soome noorsooliikumise ajalugu, Alkio: Noorsootöö raamat ja Raunola: Maahariduse arendamistöö. Läbilüüda tuleb veel mitmed Alkio raamatud ja sooritada kirjalik töö Soome noorsootöö arengust viimase aastaraamatu alusel ehk mõni eriuurimus kohaliku noorsootöö alalt. Märgisaaja peab vähemalt viis aastat olema olnud aktiivses noorsootöös ning juhatanud mõnd õpiringi.

Ülema astme (kuldmärgi) saaja peab lisaks eelmisele tundma laiema kõiki rahvahariduse ja kasvatuse küsimusi ning tundma ka noorte hingeelu. Selleks tuleb tal tunda Sprangeri: Noorsoo hingeelu ja Foersteri: Noorsoo kasvatus. Edasi peab ta tundma Hollmani: Taani rahvaülikool, Kytöneni: Soome karskusliikumise ajalugu ja mitmeid Gezeliuse, Cygnaeuse, Soinise, Franssila, Kojose, Engelbergi, Granfeldi, Toivose, Siakka ja Pihkala teoseid. Lisaks eelmisele mõni laiem uurimus rahvakasvatuse küsimuste alalt.

Eksamid korraldatakse keskseltside ja Soome Noorsoo Liidu sekretäride poolt.

Kuulumusi Kaiust.

ÜENU Kaiu osakond avas uuel aastal tegevus-hooaja peoga, kus ette kantud A. Mäkl'i näidend „Isade tee“. Osakonnal töötavad spordi-, maatulunduse-, kirjandu-

se ja omakultuurharud. Peale harude tegetseb osakonnal segakoor õpetaja E. Vedemanni juhatusel. Segakoor astus Eesti Lauljate Liidu liikmeks. Kooris õpitakse Pärnumaa laulupeo laule. Lauljaid on 25 (vaata pilt. Keskel koorijuht E. Vedeman).

Maatulundusharul on käimas loomade korrashoiu võistlus. Võistlus kestab 1. veebr. kuni 1. maini. Igal võistlusest osavõtjal tuleb vähemalt 5 looma puhastada. Hindamiskomisjoni poolt kontrollitakse löömi kord kuus. Komisjoni kuulub ka kohalik kontroll-assistent pr. A. Kalmus. Auhindadeks jagatakse võistlusest osavõtnuile põllumajandusliku kirjandust. Maatulundusharu on ülemaalse Maanoorte Ühenduse liige möödunud aastast saadik. Märtsikuu alul korraldab haru põllumajandusliku kõnekoosoleku ja kuu keskpäiga näitekohtu, kus kana südistab perenaist.

Sporidiharus raskejõustiklased käivad kolm korda nädalas treeningu ruumes harjutamas. Kavatsusel lihavõttepühil raskejõustiku pidu.

Kirjandusklubi korraldas möödunud aasta lõpul lühijuttude ja luuletuste võistluse. Auhindamiskomisjonile saabus lühijutte üksteist ja luuletusi kaks. Komisjon, vaadates töid 20. jaan. s. a., pidi tunnustama, et autorid olid võtnud oma ülesannet liig kergelt, ja sellepärast võimaldus komisjonil välja anda ainult kolmanda auhinna. Auhind määrati nrs. Heinrich Roose'le kirjan-did „Kuldannake'se“ eest. Auhinnaks anti Albert Kivikase romaan „Mihkli päev“ ja diplom. Kirjandusharu eeloleval aastal kavatses välja anda aegkirja „Noorte Püüdeid“ 4 numbrit. Kirjandusharu võttis enda ülesandeks o. a. kroonika kirjutamise. Peale nimetatute on harul kavas kirjanike juubeli ja mälestusõhtute korraldamine.

13. jaanuaril korraldas osakond hariduspäeva. Kõnelesid hr. Ruus ja pr. J. Steinman. Esimene kõneles teemal „Tänapäeva nõuded ja enesearendamine“ ja viimane „Rahvuslikust kasvatusesest“. Peale kõnede olid kavas segakoori laulud, valguspildid Taanist ja Hollandist. Osavõtjaid oli kaunis rohkesti.

Osakonna peakoosolek toimus 10. veebruaril s. a. algkooli ruumes. Juhatusse valiti nrs. nrs. E. Pärn, E. Vedeman, M. Koch, A. Leinberg, J. Tiimus, L. Mühlman ja B.

Kleesman. Neist kolmas ja viimane uued, teised endised. Liikmemaks 1935. a. ä 25 snt., koos sisseast. maksuga ä 50 snt. Kassa saldo 31. detsembril 1934. a. 933 kr. 2 senti.

Õhtul oli samas ruumis liigete vaheline teelaud, millest 60 liiget osa võttis. Teelauas tuletati meelde liikmeid, kes kümme aastat osakonnas tegutsenud. Osakonna juhatuses vahetpidamata on olnud nrs. Edward Pärn, küll varahoidjana ja kassapidajana. Nrs. Pärn on tulihingelisemaid omakultuurilasi Kaiu osakonnas, alatine esindaja ÜENÜ Esinuskogus, osakonna lipukandja pidudel, rongikäikudel — ikka rahvarõivus.

Osakonna perenaise tiitli väärrib nrs. V. Oberman, kes samuti kümme aastat osakonnas.

Kohaliku algkooliga on soe ja sõbralik vaherkord.

Jatkugu hääd tööahtet kõigile, kes samumavad ÜENÜ lipu all!

E. V.

Lepassaare ÜENÜ.

võis 27. jaanuaril 1935. a. uhkuse- ja rõõmutundega tagasi vaadata oma 8. aastasele minevikule. Olgugi, et osakonna eluea kestel on möödunud suurem protsent päevi olnud pilvine, siiski juhtide ennastsalgava töö tagajärjel on suudetud nii mõndagi algatada, teha ja alustada.

Noorsoolaste raamatukogu, mis 1932. a. asutati mõnekümne eksemplariga, on paisunud kuni 550 eks. ja järjest täiendatakse uute raamatutega küll ostmise- ja anetamisega. Paljud noorsoolased leiavad säält endale küll igasugust vaimutoitu: ajaviiteks (novelliid, ilukirjandus), teadusliseks õpin- guks jne.

Osakond asub peaaegu Petserimaa piiril ja kokkupuutumisi kultuurilisel mahajäänud vaadetega saab ka osakond tunda. Tihti vastutöö on küllalüki tugev, kuid Lepassaare ÜENÜ-lased ei kohku, vaid tasa ja targu aetakse asju... ja päris tulemusrikkalt. Tahame rakendada kultuursele tegevusele kogu ümbruskonna nooruse.

Jaanuarikuu keskpaigas valiti uus juhatus koosseisus: esimees — Rudolf Piller, abiesimees — Bernhard Järv, sekretär — Karl Ilves, abisekretär — Olga Telk ja kassapidaja — Aleksander Kaarelson. On asutud tööle hoo ja innuga. Lühikese aja on korraldatud teohtu, osakonna aastapäevaaktus, vastla õhtu ja Vabariigi aastapäeva pühitsemine koos L. L. Mängu Seltsiga. Osakonna näiterühma poolt lavastati 27. jaan. O. Lemberi „Sooääre isamaapäastjad“, mis oma huumoririkka sisuga ei jätnud midagi soovida. Ka osade jaotus oli õnnestunud suurepäraselt ja mäng oli võrratu (vaata pilt!).

Ka muusikagi pole ununenud. Osakonna keelpillide orkester suudab luua hääd meeleolu kõigile oma moodsate ja vanade „paladega“, mida tuleks kirjutada küll ta juhi nrs! Rud. Piller'i arvele. Järjest täienda-

takse orkestriid uute riistadega: omal jõul seni on muretsetud 7 keelpilli.

Kavatsusel on korraldada mitmelaadilisi loenguid, kursusi, võistlusi, teohtu, jne. Ka lullurahvas koguneb varsti oma koori ümber, olgugi väikekes koosseisus. Suurt muret teeb juhtidele vastavaie ruumide puudus. Loodame, et ka sellest saame varsti üle, kui sammume edasi samas püsivuses ja kindluses. Ja seda meil leidub.

—r.

Tallinnast.

ÜENÜ Tallinna osakonna tegevus on käesoleval hooajal olnud eriti hoogne. Liikmeid oli osakonnal aastavahtusel üle 500. Töötab spordiharu üle 200 liikmega, kirjandusharu 225 liikmega, neist õpilasi üle 100, laulukoor 115 liikmega, esperantoharu 72, rahvastantsuharu üle 65, purilennuklubi 46, naisklubi 40, skautrühm 33, gaidrühm 21 liikmega. Kursusi on korraldatud kümme, vaie- lusõhtuid, loenguid paarkümmend mõnetuhandele kuulajale, millest enamik antud edasi raadio kaudu. Esinemisõhtuid jne. on korraldatud 80.

Osakonna juure kutsuti ellu vanematekogu ja spordiklubi algatusel asutati Piri- ta jõeie ujula. Käesoleval hooajal on näha liikmete kasvu tuhandele. Kirjandusklubi korraldusel toimuvad aprillis Estonia kont- sertsaalil Kalevala õhtu ja vanade tegelaste austamise õhtu. Seltskon- nas ja ajakirjanduses võib märgata tõus- vat hinnangut ja tunnustust ÜENÜ Tallinna osakonnale.

—k.

Põllist.

19. oktoobril esimese töökoosolekuga algas ÜENÜ Põlli osakonna kodukasvatuse õpiring oma tegevust. Koosolekul igal teisipäeval algusega kell 20. On võetud läbi mag. A. Elango koduse kasvatuse õpiringi töökava umbes 20 koosolekuga.

Registreeritud õpiring Eesti Haridusliidult korraldatavale õpiringide töövõistlusele. Soovitakse anda koduse kasvatuse eksamid õpingi töö lõpul.

Osavõtjaid 16. — Õpingis käsitatakse ka koosoleku protokollil kirjutamist, koosoleku juhataja kohustusi, õigusi, esimehe, kirjatöim., taekuri jne. kohustusi — küsimusi seltsielust. Õpingi juhiks ja algatajaks õpet. A. Rõm.

A. R.

Karl Tenis †

Egon Martinson †

Karl Tenis †

ÜENU Virumaa noorte peret tabas kurb sündmus, meie hulgast lahkus ÜENU Voka osakonna liige, asutaja ja endine esimees Karl Tenis, kes oma osakonna töö kõrval töötas ka kaasa Virumaa Keskkorralduses.

Mul on võimalus olnud kadunuga ühes õpida ja ühes töötada pikemat aega. Võin teda iseloomustada, kui kindla karakteriga noort. Teda usaldasid ja austasid kooli ajal kõik õpilased. Mis kunagi Tenis ütles, see pidi olema lõplik ja õige. Alamate klasside poisid olid alati vaimustuses oma kasvatajast — spordijuhist. Ta oli igas asjas kiire otsustama ja taipas iga seisukorda õigest vaatekohast; mõnikord äkilinegi, aga kui kõnelesid temaga, siis veendusid varsti, et see, mis ta ütleb, on õige ja ta kõneleb tõtt ja et ta põhiloomult on hea, hea ja kaastundlik. Teda üksi ei imetletud, vaid teda armastasid kõik.

Viimastes järelehitütetes kalmistul, kuhu oli tulnud matma peaaegu kogu Voka vald vallavanemaga eesotsas, Toila seltskonna tegelased ütlesid järelehitütetes, et meie oleme kaotanud Tenisega oma küla parema poja. Kadunu oli tegevkojgis Toila seltsides. Möödunud sügisel siirdus ta politseiteenistusse Narva, sai elada mõni kuu Narvas, kui tuli haigus ja rõõvis tugeva organismi lühema heitluse järgi. Teda leinama jäi pruut, vanemad, vennad ja õde ning kogu noorte pere, kelle hulgas kadunu oli väga populaarne. Avaldan sügavat kaastundust ÜENU perre kuuluvale ühel ajal kadunuga Viimaa Keskkorralduses töötanud kadunu pruudile Margot Kilkson'ile. Surm tuli ja võttis tema, kellega tahtsite luua kodu, kellega unistasite ja lõite ilusaid tulevikuplaane. Surm tuli siis, kui päike hakkas kõrgemalt käima, kui päev läks valgemaks, elu tuli loodusesse — kevadel, teie ühisel elukevadel.

Nii kahju ja valus on, et ei ole enam sind, Karli, sind alati võitlusvalmis sõpra, kellega mul ja paljudel teistel tuli ühes töötada ja võidelda, andsid mulle ja meile kõigile kaastöötajatele tuge oma suure optimismi ja kindla karakteriga.

Mälestus sinust jääb meile kõigile hää.

V. Mustel.

Egon Martinson †

Egon! Sind ei ole enam teotsemas meie seas. Riida heledaid päevi olid need, kus harjutasime võimlemispidustusiks, sukeldusime Nikerjärvel või Tarvasjõel, lõime võrkpalli Ristil, ja talvel libisesime hulgi koos Valgehobusemäe järsuil nõlvakuil, sooritades mõnegi hüppe. Olid hingeks me sportlasele harrastusele.

Ei ole Sind enam algamas viisirikast laulu, kui oleme koos, ei tötamas näidendite harjutusile. Nagu kolm musketääri — nii tulite meile ikka Punamäelt.

Ja nüüd läksid Sa meist. Lahkusid elust esimese talvapäevaga. Võib olla ei saanud Sa teistiti lahendada elu umbsõlme. Nüüd lahutab meid Sinust hall vahesein. — Unustamatuks, elavaks jääd Sa siiski meile Albu-Risti noorile!
Jul. Lunts.

ÜENU noored esikohal

Eesti Võimlejate Liidu poolt korraldati 13. märtsist 25. märtsini Tallinnas Kaitsevägede Ühendatud Oppeasutustes Tondil esimesed üleriiklikud võimlemisjuhtide kursused, kuhu üleriigi oli kogunud üllatavalt palju nimelt 115 osavõtjat.

Kursuslasi oli kogunud kokku 102 organisatsioonist. Üllatavalt domineerivalt olid kursuil esitatud ÜENU noored. Organisatsioonide arvult (50), oli ÜENU sama arvukas kui hariduslikud seltsid, kaitseliit, naiskodukaitse, tuletörje, spordiseltsid jt. kokku. Esindajate arvult (69) oli aga ÜENU noortel absoluutne enamus. Pildil ÜENU kursante ÜENU Tallinna osakonna kodus omavahelisel koosviimisel.

Ajalehe „Maa Hääle“ poolt välja kuulutatud kirjandusvõistlusil noortele tuli kokku 168 võistlustööd. Auhinnad kuulutati neljale teemil: „Minu isa elutöö“, „Õnnelikum päev minu elus“, „Huvitavam noortepüha“ ja „Noorte juhid minu koduvallas“.

Esimese auhinna, 25 krooni, sai ÜENU Pika-silla osakonna liige Endel Haabvere töö eest: „Minu isa elutöö“. Teise auhinna, 15 krooni sai ÜENU Tamsalu osak. liige Leenart Tonka-Üllaste samanimelise töö eest.

Kolm silmapaistvat väärtteost.

Jean Jacques Rousseau. Elulugu — Pedagoogilised vaated — Emil. Koostanud ja tõlkinud mag. phil. Hans Roos. EKS kirjastus Tartus. 228 lk. Hind 4 kr.

Käesolev teos on raamat omapäraseimast inimesest, kes kunagi elanud, ta vaateist, ta tõekspidemeist. See on raamat looduse ja tõe inimesest, raamat neile, kes otsivad ja kes tahavad uskuda või leida usku inimelu kõrge-
maisse väärtustesse.

Raamat on koostatud väga asjatundlikult. Alul antakse kirjeldis suure apostli elukäigust, siis läbilõige ta pedagoogilis-filosoofilisist vaateist ning lõppeks Rousseau päateose „Emili” tõlge. Viimane võtab oma alla tervelt 2/3 kogu teosest ning on oma ehituselt ja käsitluslaadilt ülihuvitav.

E. Kilks on: Michael Faraday. Iseõppija-füüsik, kes on andnud maailmale rea tähtsaid leiutisi. EKS kirjastus Tartus 1934. 140 lk. Hind 1 kr. 50 s.

Teos annab üksikasjalise käsitluse maailmakuulsa teadusmehe elust ning elutööst. Näidatakse, kuid lihtsast sepa poisikesest, kes pärit väga kehvast majast ja koolis sai käia vaid lühikest aega, sirgus inglise silmapaistvam füüsik ja Londoni kuningliku Instituudi juhataja ning hing. See on iseõppija raske, ent julge ja sihiteadlik elukäik, tulvil kõige puhtamat töörõõmu ning hiigelsaavutiste küllusest tingitud vaikset rahulolu. Vilkalt möödub meist omapärase geeniusse karge ja tugevasti vaoshoitud elu ning meie silme ette kergib haruldaselt selgeis joonis tolle nii imeväärt lihtsa, kuid õilsa ja intelligentse mehe kuju.

J. P. Jacobsen: Niels Lyhne. Romaan. Taani keelest tõlkinud Karl Freiberg. EKS kirjastus Tartus, 301 lk. Hind 3 kr.

„Niels Lyhne” on haruldane kunstiteos juba ainultki see poolest, et kõik selle komponendid näitavad erakordselt kõrget kvaliteeti: faabula on valitud õnnelikult, õnnestunud on kompositsioon ja mis veel kõige enam pälvib kiidu hinnet, see on tema väline rõivastis — stiil. Viimane on imetlustäratavalt hoolsa nikerduse ja viimistluse tulemus; siin polegi mängus enam sõnad, vaid — juveelid, kalliskivid.

„Niels Lyhne” on kirjutatud südameverega — elust, armastusest, õnnest, valust ja kurbusest. Ta on täis kuumust, helinaid, karget ilu.

Esteetilisest naudingust värisedes panen selle raamatu käest.

Hugo Viires.

Teadmiste teritamiseks.

1. Milline ajalooline toiming viidi Põhja-Eestis lõpule 100 aasta eest?
2. Nimeta kolm vanemat eesti ajalehte?
3. Milline on vanimaid eesti seltse?
4. Millal lavastati esimene eestikeelne näidend?

Keeleharjutus III.

Alljärgnevas tekstis (lauseis) leidub 71 viga. Kui palju leiad sina?

Peedul oli halbe ja kurve päivi. Õiseil retkeil olid kõrberöövlid pannud toime paljuid kahtlaseid mõrvi. Oseti kaks meetert ühe küündra laiuseid riidetükke, peeneid pärleid, lillaid ja roosaid lõimeid. Kõrves kasvab vähe taimeid, meres on vähe kõhne käsnu ja kehvu hüljeid. Kubjased peksid armutult katkiseid pihte, lõhkiseid selgu ja veriseid õlgi. Ta tegi puiseid velpu (velp, velba — žest) ja ei saanud jooksta ega kõneleda. Ülekohtuseid lambrikuid karistati hoolimatude vargate ja rikkate röövelde viisil. Ablad (suure isuga) hanid sõid ahnesti märgu kasteseid rohuliplu (lible). Õnsate hinged lähevad taeva, südametude omad — põrgu. Kursuseil valmistati külme ja sooje, küpseid ja too-reid rooge, tarvitati mitu liitert suhkurt ja vähe köömet. Lapsed on nõdrade liigete, kahvatute paiede ja piklikute kolbadega (kolp, kolba, kolpa). Koosolekul tehtud otsusi ja ettepanduid küsimusi ei teatatud teadmatuil põhjuseil. Kloostreis elab palju rauki ja munke, pole neil tõlde ega omnibusse, vaid tarvitavad käimiseks katmatuid jalapõidu, mis täis vistrikuid ja kärnu.

Vastuseid eelmise nr. ülesannetele.

1) Otto oli sündinud laupäeval. Iga aastaga nihkub sünnipäev ühe päeva võrra edasi. 28 aasta jooksul olid (nädalas on 7 päeva) vaheldunud päevad 4 korda; samuti ka liigpäeval, aastatega, need olid vaheldunud 7 korda. Tulemus — kordus sama päev — laupäev.

2) Tunnid 11, 12, 1, 2; — 3, 4, 9, 10; — 5, 6, 7, 8.

3) Viga on sisuline: Raadioaktiivsus avastati alles 1896. a.

4) Teritage oma teadmisi: 1). Davis Cup — rahvusvahel. rändauhind n. n. „Davise Karikas” tennismängu alal, annetatud ameerikl. D. Davis'e poolt a. 1900, mil peeti esimene võistlus Inglismaa ja Ameerika vahel. 2). Kärbes hingab keha tagaosaga (troheedega); 3). Tartu ülikooli asutas rootsi kuning. Gustav Adolf 1632; 4). „O tempora, o mores” ütles Cicero rooma senator kõnes Catilina vastu; 5). Melbourne asub Austraalias, Altona — linn USA-s (Pennsylv. osariigis); 6). Esimene raudtee ehitati Eestis 1870. a. (Tallinn—Narva liin); 7). Kuritegu ja karistus” on F. Dostojevski romaani; 8). „Vikerlased” on E. Aav'a ooper (esimene eesti ooper!).

Keelelisi harjutusi II (mitm. osastav) lahendusi: halle, pilvi, ränki, liudu, ämblikke, laipu, retki, pärle, tuimi, peeni, hurü, lupje, kõrbi, roogi, küpsi, otri, tukki, välje (välju), roimi, pööri, lünki, laupu, mõrvu, luudi, tõi-ku, süldi, põidi, varbu, velpi, pumpi, õõpi, jõule, piklikke, nuie, kühmi, nelje (nelju), kõiki, kolbe, taimi, põudu, kilge, rähni, ümbrikke, konni, talvi, kärssi, käiu, vähje, mõisu.

Vastutav ja tegev toimet. A. Meikop. Väljaandja: Ülemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse Keskjuhatus. Toimetuskollegium: Ed. Laaman, K. ja M. Utuste, A. Aru, K. Kerberg, H. Viires. Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Lossi pl. 4.

„Estotrükk” Tallinn, S. Karja 8. 1935. a.

Eesti riidevabrikute
kevadmustrid valmista-
vad Teile tõsist rõõmu.

A/S „KREENBALT“

Järgmiste kodumaa tekstiilvabrikute
müügikeskkoht ja pealadu:

- BALTI PUUVILLA KETRAMISE
JA KUDUMISE VABRIKU A/S.
- KREENHOLMI PUUVILLASAA-
DUSTE MANUFAKTUURI O/Ü.
- SINDI TEKSTIILVABRIKUTE
ÜHISUS, end. Vöhrmann & Poeg.
- EESTI NIIDIVABRIKU ÜHISUS.